

* פתח החצר - ר"ל ושלא כדעת רש"י דסובר דמניחו על פתח הבית הפתוח לחצר. ובר"ן ובאור זרוע העתיקו כרש"י:

9. שו"ת אז נדברו חלק ה סימן טו
ולפיכך נראה דזה שיטת החזו"א דאפילו למה שהשו"ע פוק דלא כרש"י והר"ן זה דוקא בזמנם שהיו משתמשים בחצר ויש קצת היכר לבני הבית, וממילא זהו דוקא כמו שהיה בחצר של החזו"א שהיה ניכר היטב לעוברים ושבים שברחוב, אבל אם היה סגור מכל צד מודה החזו"א שאין להדליק על פתח ביתו ולפי זה חדר מדרגות שאין שום פרסום הנס לעוברים ברחוב לכו"ע הוי כמדליק בתוך הבית ממש

10. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרעא אות ד
ובשם החזו"א זצ"ל מביאים שבימינו שאין החצר משמשת אלא למעבר או לגינה וכדו' ולא לשימוש ביתי כבימי חז"ל, ואם ידליקו בפתח החצר לא יהיה היכר ופרסום הנס לבני הבית, לכן יש להדליק בפתח הבית הפונה לחצר, ובשם הגרי"ז זצ"ל מבריסק מביאים לחלוק ע"ז שגם בזמננו יש להדליק בפתח החצר הפונה לרשוה"ר.

11. תשובות והנהגות כרך ה סימן רכה
ולפי מה שביארנו שאין כל עיקר מצות נ"ח להדליק לפירסומי ניסא אלא שיוצא עיקר המצוה גם בהדלקה בפנים, נלע"ד לומר דבר חדש דהדלקה לפירסומי ניסא אין זה בגדר דמצוה לכתחילה שידליק לפירסומי ניסא, אלא הוא מצוה בפני עצמה, והיינו דעיקר מצות נ"ח הוא רק מצוה להדליק נר, ויש עוד מצוה בפני עצמה (שאינה מעכבת בעיקר מצות נ"ח) להדליק לפירסומי ניסא לבני רה"ר, ומצוה שידליק בחוץ, והדר בעליה ידליק בחלון.
ויש לדייק לשון חז"ל בשבת (כא ב) נ"ח "מצוה" להניחה על פתח ביתו מבחוץ ולא קאמר "מצוה" מבחוץ, משמע שזהו מצוה בפ"ע להדליק בחוץ, אבל עיקר מצות נ"ח מקיימין גם כשמדליק בפנים.

12. רמ"א אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא סעיף ז
הגה: ומיהו בזמן הזה, שכולנו מדליקין בפנים ואין היכר לבני ר"ה כלל, אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח; ומ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם,

13. שו"ת עשה לך רב חלק ז סימן מב
וכך מפורש בדברי הרמ"א (שם סעיף ז'), ומיהו בזמן הזה שכולנו מדליקין בפנים ואין היכר לבני רשות - הרבים כלל וכו' עיין שם. ולא ביאר כונתו אם זה משום סכנה. וידוע שבזמנו לא היתה סכנה להדליק נר חנוכה בפתחי הבתים, ובכל זאת נהגו להדליק בתוך הבית

14. בן איש חי שנה ראשונה פרשת וישב - הלכות חנוכה סעיף ד
מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח, אפילו בזה"ז שמדליקין בפנים.

15. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרעא סעיף כד
והנה עתה אין אנו מדליקין בחוץ ואף שאין סכנה אצלינו מ"מ כמעט הוא מהנמנעות מפני שבכל המדינות שלנו ימי חנוכה הם ימי סגריר גשם ושלג ורוחות חזקים וא"א להניחם בחוץ אם לא להסגירם בזכוית וכולי האי לא אטרחרו רבנן ועוד דבזה לא יהיה היכר למצוה כל כך וגם לא בכל המקומות יניחו לעשות כך ולכן כולנו מדליקין בבית ולכן כיון שההיכר הוא רק לבני הבית ואין היכר לבני רה"ר כלל אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח ומ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם ואין לשנות או שמדליקין בתוך הפתח על המשקוף השמאלי אמנם אם רבים הם בני הבית

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

תנו רבנן: נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ (משום פרסומי ניסא, ולא ברשות הרבים אלא בחצרו, שבתיהו היו פתוחין לחצר). אם היה דר בעלייה (שאינו לו מקום בחצרו להניחה שם). - מניחה (מבפנים, כנגד חלון הסמוך לרשות הרבים). בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה (שהיה להם לפרסום חוק ביום אידם שלא יבעירו נר אלא בבית עבודה זרה שלהם, כדאמרין בגיטין (יז, א).) - מניחה על שלחנו, ודיו.

2. תוספות מסכת שבת דף כא עמוד ב

מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ - ומיירי דליכא חצר אלא בית עומד סמוך לרה"ר אבל אם יש חצר לפני הבית מצוה להניח על פתח חצר דאמר לקמן חצר שיש לה ב' פתחים צריכה ב' נרות ואמרי' נמי נר שיש לה שני פיות עולה לשני בני אדם משמע לשני בתים ואם היו מניחים על פתחי בתיהם היה לזה מימין ולזה משמאל אבל אי מניחים על פתח החצר אתי שפיר.

3. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת גיטין דף יז עמוד א

מניחה על שלחנו ודיו. יל"ע על הלשון "ודיו", ומה יש לו לעשות יותר שהוצרך למעט. ונ"ל דאשמעינן בזה כשחלפה הסכנה תוך הזמן שעדיין לא כלתה רגל מהשוק, דסד"א דיחזור וידליקנה בפתח ביתו (ולא דמי לכבתה, כיון שכשהדליקה הרי לא במקומה הדליקה). קמ"ל "ודיו" דא"צ לחזור ולהדליק בחוץ.

4. שו"ת עשה לך רב חלק ז סימן מב

ואין כונת רש"י לומר שחובה להדליק בחצר ולא ברשות - הרבים, שהרי הוא עצמו פירש לקמן (כ"ב א) על מה שאמר רבא נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח, וזו לשונו: מצוה להניחה בחצר או ברה"ר בטפח הסמוך לפתח וכו', אלא פשוטה כונתו במה שכתב בדף כ"א: לומר, שדי בפרסום הנס כשידליק בחצר, וכאילו כתב, ולא ברשות הרבים דוקא, אלא בחצרו שבתיהו היו פתוחים לחצר. ואם - כן כ"ש הוא כשידליק ברשות - הרבים.

ונראה לענ"ד הטעם שרש"י לא כתב לפרש ברה"ר דוקא כדברי התוס', משום שידוע הוא שהיו כמה בתים פתוחים לחצר, והיו חצרות גדולות עם בתים רבים, ואיך יכולים להדליק כולם בפתח שברה"ר, ולכן פירש שיכולים להדליק בפתח הבית הפונה לחצר הפתוחה לרה"ר, ואולי גם היו משאירים שער החצר פתוח, וכל העוברים ושבים יכלו לראות הנרות הדולקים בפתחי הבתים.

5. ספר אור זרוע חלק ב - הלכות חנוכה סימן שכג

והאידינא דליכא סכנה לא ידענא מאי טעמא אין אנו מדליקין בחצירות:

6. שו"ת הרשב"א חלק א סימן תקמא

עכשו שנהגו שלא להדליק בחוץ אלא בבתים אף על פי שיש לו שני פתחים אינו חייב להדליק בהן. שהכל יודעין שאין מדליקין בחוץ אלא בפנים.

7. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא סעיף ה

נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ. אם הבית פתוח לרשות הרבים, מניחו על פתחו; ואם יש חצר לפני הבית, מניחו על פתח החצר; ואם היה דר בעלייה שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים, מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים; ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה, מניחו על שלחנו ודיו

8. ביאור הלכה סימן תרעא סעיף ה ד"ה * פתח החצר

וכל אחד רוצה לקיים המצוה בפ"ע א"א להדליק בטפח הסמוך לפתח שיתערבו הנרות ולא יהיה היכר כלל כמה ימים בחנוכה ולכן טוב יותר שכל אחד יברך במקום מיוחד על החלונות וכיוצא בו ומ"מ

16. שו"ת אור לציון חלק ד - הערות פרק מב - סדר ההדלקה הערה ג

ואפשר שבזמנם ידעו לכוין את אופן נתינת הנר בפמוט [עם גב] לפי כיוון הרוחות באופן שלא יוכלו הרוחות לכבות את הנרות. ועוד אפשר שבזמנם היו הרחובות צרים, (וכעין המצוי כיום בירושלים בעיר העתיקה), והבתים עמדו זה ליד זה בצפיפות והגנו מפני הרוח. וצ"ע. ... ועל כל פנים, כיון שהמנהג היה פשוט להדליק בתוך הבית, העושה כן ודאי שיש לו על מה לסמוך. ומכל מקום מדברי הרמב"ם ומרן שכתבו דין הדלקת הנרות בחוץ להלכה, ולא כתבו שכיום מדליקים בפנים, משמע דס"ל שגם כיום צריך להדליק בחוץ, ואין מדליקים בפנים אלא כשיש סכנה שלא מניחים לקיים המצוה. וכיום אין סכנה זו. וראה גם בפר"ח ס"ק ה'. ועל כן ראוי להדליק בחוץ כעיקר תקנת חז"ל

17. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תרעא

וכן כתב בתולדות אדם וחווה נתיב ט' חלק א' (סא ב) וזה לשונו ועתה נהגו להדליק מבפנים לפתח הסמוך לרשות הרבים ויש נוהגים להדליק מבפנים לפתח הסמוך לחצר משום דשכיחי גוים וגנבים

18. בני יששכר מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר ג - נר מצוה

הדורות הראשונים שהיתה התורה חביבה בעיניהם היו מניחין נר חנוכה הרומז לאור תורה מבחוץ על דרך יפוצו מעינותיך חוצה [משלי ה טז], אבל הדורות הללו שנתמעטה התורה ולומדיה וכו', וחכמי הדור אין להם כח להשיב לאיש מדרכו הרעה, ואדרבא אם לא יחניף לו וכו' אין לו תקומה מפני הקמים עליו, ויקימו עליו עדי שקר וכו' ויבזוהו בעיני ההמון עד שכל דבריו הנכוחים אינם נשמעים לזולתם וכו', המשכילים בעת ההוא ימשכו ידיהם מלהאיר בתורתם בראש כל חוצות, מניח נר מצותו בביתו ודיו להשיב מעון אנשי ביתו לבד,

19. שו"ת ישכיל עבדי ז' מו (הרב עובדיה הדיה)

...ה"ה מצות הדלקת נרות חנוכה בזמן הזה, אף שאין אותה הסיבה שבגללה תקנו להדליק בפנים, הניח להם במנהגם, מנהג ישראל תורה הוא, והרי היא חשובה ומקובלת ברצון לפניו יתברך, ואין להרהר אחרי מנהגם של ישראל, ובפרט שכל ישראל שבתפוצות עודם במנהגם הקודם כי אצלם עודה אותה הסיבה שבגללה היתה התקנה שהם נפוצים ופזורים בין האומות וא"א להם לנהוג כמו אנשי ארץ ישראל, ואם נבוא לומר שאנשי א"י חייבים לחזור לדינא דגמ' להדליק בחוץ, הרי אתה עושה את התורה כשתי תורות ח"ו, לאנשי א"י תורה אחת ולאנשי חו"ל תורה אחרת והרי זה כחוכא ואטלולא ח"ו, ע"כ הנח להם לישראל במנהגם וצור ישראל יקבל את מנהגם ומצוותם ברצון".

20. תשובות והנהגות כרך ה סימן רכה

ובשנה האחרונה שיניתי להקדים להדליק למעלה בבית בברכה, ואני מתנה כהנ"ל ומיד אחר כך בלי הפסק שיחה אני יורד להדליק למטה בפתח הבנין לרה"ר, שאני מעדיף לסמוך הברכה להדלקה בבית, שמלבד שבזה אני יוצא לדעת רש"י, אני ג"כ יוצא בזה אף אם נימא כהנך דס"ל שבזה"ז כו"ע מודו שמצותה בבית, וס"ל דאדרבה יש לצדד דלא יצא בהדלקה ברה"ר [וטעמם דהא דבשעת הסכנה מדליקין בפנים, אי"ז שבאמת לא נשתנה חיוב המצוה כלל ורק שכיון שבדיעבד מועיל להדליק בפנים, לכן בשעת הסכנה סומכין לקיים כבדיעבד, אלא שבשעת הסכנה ביטלו המצוה להדליק בחוץ

ותיקנו להדליק בבית לפירסומי ניסא לב"ב, ואדרבה אם הדליק על פתח החצר ברה"ר לא יצא, שמצותה להדליק בביתו דוקא שיהא היכר לבני ביתו, וסוברים שאפי' בזמנינו שאין סכנה דינו כשעת הסכנה, שכבר בטלה המצוה להדליק בחוץ ונשאר כן לדורות

21. הרב שריה דליצקי (קובץ נמועדים)

למעשה בכל זמן הגלות היו כולם מדליקים בפנים וגם במקום שהנסיבות מרשות להדליק בחוץ, אבל מעיקר דינא דגמ' אין כאן שום טעם למניעת הדבר וראוי מאד לעשות לדבר הזה תעמולה להחזיר עטרת מצוה זו ליושנה ומדי שנה מתרבים המדליקים בחוץ, והראשונים כנראה שהתחילו להחזיר עטרה ליושנה היו תלמידי הגר"א, וכן נהגו בעלותם ארצה הרב מבריסק, והחזו"א. [23]... נתאר לעצמנו מה נחמד ומה נעים היה המראה לו באמת בכל ערי ומושבות ארה"ק היו מתנוצצים על פתחי הבתים והחצרות נרות חנוכה, אחת מהן לא נעדרה, ואיזה רוח קדושה וחיבוב תורה ומצוות היה הדבר משרה על כולם.

22. מאורות נריה חנוכה עמוד 43-42) הרב משה צבי נריה

בימי הגלות מפחד התגרות מהגויים הודלקו נרות חנוכה בחלון בסמוך לרשות הרבים, וכך הוא גם חדר לארץ ישראל. בו בשעה שבמדינתנו המשוחררת אנחנו יכולים לחזור על המנהג הקדום ולהדליק את נר חנוכה בפתח הבית מבחוץ, ואמנם יקירי ירושלים נוהגים להדליק על פתחי הבתים במסגרות ראויות לכך. וראוי היה להנהיג את המנהג הזה בכל משכנותינו, בכל ערי ישראל, להבליט בזה את חרותנו והרגשת הקוממיות בארצנו.

23. הרבי מילובאביץ (ליקוטי שיחות כרך כה)

יש לעודד ולזרז עוד הפעם אודות הדלקת נר חנוכה במקומות ציבוריים. "נר חנוכה מצוה להניח על פתח ביתו מבחוץ" (שבת כא ע"ב), משום פירסומי ניסא, ועל אחת כמה וכמה כאשר מלבד ההדלקה על פתח ביתו מבחוץ, מדליקים נר חנוכה גם "בחוף" כפשוטו, ובחוף גופא במקום הציבורי והמרכזי ביותר- אזי ניתוסף בפירסומי ניסא ביתר שאת וביתר עז. ...הדלקת נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ פועלת על כל הנמצאים בחוף ברשות הרבים כולל גם אומות העולם, ובלשון הגמרא: "עד דכליא רגלא דתרמודאי" (שבת כא ע"ב), כהפירוש הפנימי שנה נר חנוכה מבטל את המציאות של מרידה בה' (תרמודאותיות מורדת) עד לביטול רגלא דתרמודאי, הדרגה הכי תחתונה. ולכן יש לנצל את המעמד דהדלקת נר חנוכה במקומות הכי ציבוריים ומרכזיים- לעורר גם על דבר קיום מצוות שנצטוו בני נח, ולהדגיש שקיומם צריך להיות "מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה" (רמב"ם הל' מלכים ח, יא), אשר על ידי זה מבטלים המציאות דתרמודאי שזהו תוכן דנרות חנוכה.